

Good  
Sta content sahe dy  
Porz headings de wrkari.  
Pa mlaa kar oka  
Ta ba kna marks wakhle

## PART # II

خوال: جواب:

تعارف:

رحمان بابا د پښتو يو مشهور شاعر  
دے. هې په کال ۱۲۲ هجري کښي په پښتور کښي پيدا  
شوه. د پلار نوم هې عبدالستار دے. رحمان بابا  
د درېم دور شاعر دے. او د قوشخان خان بابا د  
پکو هڅو لے دے. دا د شاعري اولسي ننگ لري او  
د هڅي به وچه شعرت لري. دے نه علاوه رحمان بابا  
د شاعري ژبه ډيره ساده او صفا دا او پيغام هې  
عاشق لير د هې انسان پلني د خپل زړه کسکين محسوس  
کښي.

ه رحمان بابا د مقبوليت و جومات:

درمان

بابا د مقبوليت و پير و جومات دي. ډيرو سفارزون  
د دي مختلف و جومات فولي دي هې پلني هغه د لته  
تفصيل سره بيان شوي دي.

ا دوست محمد کامل صيب:

دوست محمد

کامل صيب په خپل مشهور کتاب عبدالرحمان بابا  
کښي پلني دي درمان بابا د شاعري يو غږه وچه  
دا د هې درمان بابا د قلام ژبه ډيره زيات

صفا سادہ سببیں دہا، جی ہر انسان ٹی پہ اسانہ  
ماندی پہ معنی او مطلب بوھنگی او پہ اسانہ ٹی  
لوی پہ دفعہ وجہ رحمان بابا دیر زیات مشہور  
دے .

(ii) عبدالحی حبیبی :

عبدالحی حبیبی صاحب بلی دہا  
رحمان بابا دیر شاعری ژبہ دیرہ سادہ او صفا دہا .  
او دیوان ٹی دیر زیات مشہور دے دا ٹھی شہرت  
پہ پتو ژبہ کئی دبل جہ دیوان نشہ پہ دفعہ  
وجہ رحمان بابا دیر زیات مشہور دے .

(iii) سید رسول رسا :

سید رسول رسا صاحب بلی  
دہی درحمان بابا شاعری داسمانی لٹا بو ٹوں پشان  
دا دہی مہر خال ٹی وائی نو بو ٹوی معنی بلی مخکی نہ را ٹی .  
پہ دفعہ وجہ رحمان بابا دیر مشہور دے .

(iv) صدیق اللہ رینتین :

صدیق اللہ صاحب وائی دہی  
درحمان بابا شاعری دیرہ صفا او سادہ دہا .  
پہ دفعہ 400 دیر موٹر دہا او دہہ مقبولیت  
کسی اچ کر ارادا کئی .

(v) مولانا عبدالقادر :

عبدالقادر صاحب بلی دہی

تر خود پندتو لستونگني به دي خادري ژوندي دي  
نو درهان بابا شاعري به ژوندي وي. هغه وي  
دې درهان بابا شاعري كې پيشانه رڼيل زړونون  
تسكين محسوس كني.

Only this is your answer rest is irrelevant

(vi) ~~عاطفېر پيغام:~~

~~درهان بابا شاعري موضوع  
انسان دے او انسان دوست شاعري ئې كوي ده.  
دده شاعري كې اخلاقي رڼك دسر بخايان دے. په  
دعفه وده ئې هر انسان لوي او د خپل زړه  
سكون پرې پكېني تلافې كېي. په دغه عاطفېر  
پيغام په وجه درهان بابا دسر مشهور دے.~~

(vii) ~~اوسې شاعري:~~

~~درهان بابا شاعري اوسې  
ښك لري لورپه دغه وجه به هر كور او كوفه  
كېني و نكې كېني. د هجري نه داغلي تر هاست د محبه  
پوري فكر كس درهان بابا شاعري وايي دې  
دهان بابا به مقبوليت لسي اضا فې كېني.~~

~~خلاصه بحث:~~

~~درهان بابا د پښتون پو  
دې مشهور شاعر دے او مقبوليت و جوړه او  
كېني ئې صفا ساره ژبه د پوان شمرت او د عاطفېر  
پيغام شامل دے. دے د ملا و د درهان بابا شاعري~~

اوسے رنگ ہی او لکھ داسما بی کتابوں پشان  
ہی مرخل بی وائی نو پور نوي معنی پکبی راو ٹی. یہ  
رخصہ و جو ہاتوں یہ وہو دھان بابا دہر مشعور  
دے۔

4  
وال

جواب:

تعارف:

فلسفی خان جی یہ دیونی فلسفی پہ نوم  
مہ یامہ پکبی ریٹو زنی پور مشعور رشا روت۔ وہ  
کا 1914 پکبی یہ ہشتبر کی یہ یو عظیم کورنی کبی  
پیدا شہ۔ د پلار نوم ٹی عبدالغفار خان دے ہی  
دیا جا خان فخر افغان پہ نوم مشعور دے۔ دخی  
خان ژوند نہ صرف یوشاعر بلکہ دیو فلسفی مصور  
اوسے استدان پہ وجہ مہ دہر اہمیت سہی۔ دخی  
خان دائرہ خلاف دادادی پہ جنگ کبی اہم  
کردار ادالہ او خیل پلار سرہ پہ سیاست پہ  
میدان کبی ولا پروہ۔ دخی خان پہ ہر اپنے شاعری  
کمری رہ فوہ فلسفیانہ رنگ پکبی غالب دے۔ دارہ  
پہ فلسفہ کبی ژوند فرنگ او فرنگ نہ بعد ژوند  
یو غالب لغت دے۔

(۱) دخی خان پہ شاعری کبی فلسفہ:

دخی خان

یہ یو فلسفی پہ رنگ ہی رخصہ شاعری کمری دلا پہ  
ٹھپی پہ موٹل لاندی بحث کوہ۔

دھي نه منم نه منم پارہ  
فرنگ انجام دھستي نه دے

خلاصہ دل شراب پہ جا گئی  
افتتہ نام دھستي نه دے

دھي دکھی شي غم آوي  
نور دھغي سبا هووم دي

دھي یونوی بل م نہ وي  
کہ وي نو وي بہ روارہ

دي دریا ب نہ پوري  
نتہ دي بلاہ لارا .

تشریح:

پہ دھغي شعرو ٹون کبی غمی خان دھری  
نہ بعد ژوند ارہ کبی فرمائی دھي فرنگ ر ژوند  
افتتہ نام نہ دھي ژوند نہ بعد یو بل ژوند  
نتہ دے. کھنڈ دھي دھي نہ بعد بیا سحر شي دھغه  
تھی بہ دھری نہ بعد بیا ژوند وي او بہ فرنگ  
د افسوس خبرہ نہ دہ قلہ دھي دافتتہ نام نہ دہ  
د ا فوریو ژوند نہ بل ژوند نہ سفر دے .

• دا ژوندون دے دو روٹی  
خلاص بہ شی او تیر بہ شی

داغنی بہ خاوری شی و  
روک بہ شی او ہیر بہ شی

تشریح:

بہ شمر کینی غنی واٹی ہی در ژوند فانی دے  
او قصیدوں والادے پورز بہ راشی ہی دا بہ ہم  
شی، دا انسان طہارت تہ اشارہ کینی ہی تنگہ ہر  
انسان بہ خاورہ کلبگی دھفہ سی بہ غنی ہم  
خاورہ شی او ری فانی دنیا تہ بہ روک شی.

• ہر حقہ رب ہمہ درب  
خہ یو فاقام لارا غلے ہم

جام او انکدرا اور بنخانہ ربار  
خہ بس یو جام لہ را غلے ہم

تشریح:

غنی خان بہ دشمر کینی فرمائی ہی لا فانی  
ذات عرف والہ دے دا ہول فائعات بار شاہی  
دھنی رب دا، خہ فنگ وقت لہ دے دنیا تہ  
را غلے ہم اور دیر زر بہ فنا شم، اور دے دنیا وقت  
دیرنگ دے او دیر زر بہ تیر شی،

۰ ~~حرکت لورہ نیبی داچی تہ اوکرہ دجانان سرہ  
حرکت سنا تور لہ پورہ کسنی تل بہ وہ دجان سرہ  
حرکت ہفہ نیوہ دہچی جانان کنبیدوہ جانان سرہ  
حرکت پتوہ نفاق داد مکان دلامقان سرہ~~

شرح:

۰ ~~مٹی خان فرماٹی دچی حرکت لورہ لوی احسان  
دے اللہ بہ انسان صانڈی اوکرہ تخلک دچی  
حرکت سرہ انسان د دنیا دغولون نہ خلاص  
شی او خلیل رب سرہ علاقات لالاہ شی اور  
مٹی نزدی حرکت خلیل رب سرہ دملقات نہ علاوہ  
بل ثقی نہ دی ہفہ وی ہی دہ پورا سی نیوہ دہچی  
رب خلیل مخلوقی سرہ علاقات لہ ایسہ دہ~~

۰ ~~حسن دے بس حسن دچی م خداے او جانان دے  
دی فانی دنیا نیبی بل مثال دلامقان دے~~

شرح:

۰ ~~دی اشعار نیبی مٹی خان د اللہ د حسن  
بارہ کینی فرما فی اللہ تعالیٰ د حسن نہ دے کہ چری  
د ہفہ تخلیق یعنی دے دنیا تہ اوگوری نووا پلنی  
بنکارہ سیکلی دچی دا دنیا د حسن د کہ دا اور دی  
تخلیق کولون وال بہ م ش حسن وی مٹی خان تہ  
نزدی تہ ہون د خلیل رب لیدل خواہی نو دی دنیا  
سی دے حسن تہ دی اوگوری نو خلیل رب سرہ بہ م علاقات~~

## خلاصہ بحث:

دعویٰ خان پہ شاعری کہی فلسفیانہ  
رنگ پر بہر زیارت ہے۔ دھنڈا فلسفی مرکز مدہم  
آرٹوڈاؤڈ فرسٹ نہ بعد ڈوئوڈ ہے۔ ہفت پہ میل  
فلسفیانہ رنگ کہی ذہیل رب تعریف آئی او انسان  
ڈوئو اصل حقیقت آ میل خنقدن نہ پواندی کہی  
کہ دعویٰ خان پہ فلسفہ خود خان پوپہ کہی نور  
فلسفی پر غرت غرت ستوا لورون جواب یہ  
درتہ ملاو شی .

## ذوال: تعارف:

خوشحال خان بابا پہ سال 1022 ہجری  
کہی پہ اٹورہ قیوک کہی دستعبا پہ کور کہی  
پیدا شدہ دا پہ سنل قیوک و ۶ اور مغل د طرف  
نہ پہ پنتون طاوہ مانڈی منصف دا و ۶  
پلا ر فرس نہ پس خوشحال خان د پتوکا خان  
شہ اور مغل د طرف نہی د پنتون کا خلاصہ  
خاص طور مانڈی ریو سفرون خلاف جیلون  
کول دا اور کنزب پہ دور کہی دیوسازش پہ  
وہ پہ قید کرے شوہی ۴۰۰۰ قالہ پہ رتیبور کہی  
قید و ۶ و قید نہ بعدی د مغل خلاف ٹورہ او جانہ  
کہرہ او د پنتون قائم درنوئو دلون کوشش شروع  
کہرہ مغل خلاف جنگ کہی دسرہ اجمل خان اور  
دربا خان مرستہ او کہرہ د نوئو مختلف ادوارون  
دادے پہ شاعری آ غرت اشراو کہہ او رتوبی



شاعري توأم بادشاهه.

۱) د فوئحال خان بابا شاعريه بنفارا اړخونه:

۱) اخلاقي شاعري:

که ایمان دي د زهري به فوله کښي ورکړي  
د ایمان به فوله کښي به پرنگېده همت

به دي شمکه هر حال بابا وايي هي به ژوند کښي  
که هر فوئده سږه راشي فوئده همت به نه باغي.  
دهمت سره به در فوئده وقت و قابله که

۲) ډي دروغ د فوئده او باسي فوله فوئده رده  
ډي رښتيا د فوئده او باسي فوله هغه رده.

فوئده بابا به دي شمکه کښي در رښتيا و ښلون  
درس ورکښي هي به هر حال کښي به رښتيا و ښلون  
کښي. هغه نس هي هغه دروغ وايي نو د هغه  
فوله وايي هغه فوله نده. سره عرف هغه د  
ډي رښتيا هغه او کښي.

۳) که دي ډي مخلوق در رده پري کښي  
بادشاهي دي مبارک شه له نده ئي

ٻه دي شعر ڪئي فو شمال بابا فرماي ٿي هر انسان  
له دل انسان نه ٿي نه دي ٿا اساعل پغار .  
ٿي صرف ذليل رڳو نه ساعل پغار دي هي و ٿول  
جهان بادشاهه ڏي ڪه ٿي پوء انسان دنورون  
نه ٿي ٿي ڪري نو داهي انسان به اهل عصون  
ڪئي بادشاهه شي .

(ii) قاضي شاعري :

ڪه هره چاره ترينتون تر فعل بنه ره  
اتفاق و سره نشه به اير ارمان

دي شعر ڪئي شاعر فرماي ٿي ٿينتون به هر هون  
ڪئي ره فعل نه بنه ڏي . ڏي به نه اور جهڻ ڪئي  
وه فعل نه او هت ڏي . هو ٿينتون ڪئي اتفاق نشه  
ڪه ٿي ٿينتون قام ڪئي اتفاق پيدا ٿي نو و  
هنه و ستن تحت به پيار دي شي .

ڪه به بنا ٿي ٿي هره ره وينه ره  
ڏي به اهل ڏي يعقوب قام و قبار دي

ٻه دي شعر ڪئي فو شمال بابا ڏينتون اهل نه  
ڏي ڪه ڏي . به ٿينتون ڪه هو به پير بنا ٿي دي .  
ڏي ره دا هفت يعقوب اولاد ڏي . هنه ٿي  
هفت يوسف و ذليل حسن و پاره مشهور و .

د هغه څي پښتانه هم د خپل حسن د پارو په ري  
نوري کښي مشهور دي کله څي دا هم د حضرت يعقوب  
د نسل سره تعلق لري .

۷ څي څوون ياد کاندې قابل  
به هموغل څي څي غلغل

څي ياد کاندې پښور  
زړه څي مشور

په دي شعر کښي خوشحال بابا د پښتون خاوري  
سره د خپل ځيني ابا باري کړه د هغه وايي  
څي څوون ماته د قابل د کړاؤ کړي نو ځه زړه خوشاله  
څي .

(ii) عشق شاعري:

۷ څي د مخ پلو څي و اشه يو مثال و څي نوا شه  
هغه دم څي پړوانه دم پړوانه هم نه تر او سره

خوشحال بابا د خپل محبوب د حسن تعريف کړه  
که وايي څي کله ده هغه د مخ نه پلوا لره شه  
او د هغه د حسن د پيار څي او که نو هغه دا څي او  
کله څي يوه مثال دي او څه څي په ځان وايي څي  
که کله څي يو پړوانه به مثال ماندي صدين وي .



۷۔ جي عقل وڌه جي اوتيله ٿورڪه ۽  
درست ڀڻيون جي وعام وڌه بنفاره ڪه.

فوشال بابا واڻي جي ڀڻيون قائم مڱي ڇانه ڀڻيون  
فوشجي ڪله صاد عقل خلاف ٿوري راجا غسته نو  
ڀڻيون ڀٽول عام ته بنفاره شه جي داڻ  
پوءِ غلٽ ڦاڙي اورد ميدان هٿ ڪڍي رهي سره  
مقابله ٿور ٿي ڪوئي.

خلاصه بحث:

فوشال بابا د شاعري  
په هراڻي صاندي شاعري ڪري سره ڪه عشقيه  
شاعري دا اولهه رزميه به هراڻي ڪڍي ٿي پيد ڪري  
ڏي. اورد ڀڻيون ادب ٿانگ ٿي ڊيره زر ڇڏيه  
ڪري ده. هٿ ڪڍي فوشال بابا واڻي:

۷۔ ڏنم ره ڏنڻ ره رخطه  
په ڀڻيون ڏبه جي هٿ ڪڍي حسابه

سوال: اولي ادب:

اولي ادب هغي ادب ته  
 وٺڪي ٿي هجي مصنف ٿي ته ٿي معلوم او سڀيه به  
 سڀيه ڊيو نقل نه بل نسل نه منتقل ڪئي. دا به  
 نقل حالت ڪي نه ٿي موجود اوڻي ٿي ڪي به  
 اسان نه او سادو ڪي به رهغه وه ڊيو نقل  
 نه بل نسل نه منتقل ڪئي  
 دا به شراو نظم نه اڻه هفت ڪئي وي  
 دڻيو ڙي اولي ادب:  
 ڪي به شراو هفت ڪي به ڊيو نقل  
 ڊيو هفتو شراو هفت ڪي به ڊيو نقل

(ا) 4:

دا دڻيو ڙي ڇوڪون نه هفتو هفت ڊيو  
 دا به مختلف ڇوڪون يا ڙي ڻڪه هفتو ڊيو  
 ڦلندو هفتو هفت ڙي ڻڪه هفتو ڊيو  
 سڀيه ڊيو ڻڪه هفتو هفتو ڊيو  
 ڪي به ڇا به وي

ساخت:

ڇا به ڊيو هفتو هفتو ڊيو  
 ڇا به هفتو ڊيو ڇا به هفتو ڊيو  
 ڇا به هفتو ڊيو ڇا به هفتو ڊيو  
 هفتو ڊيو 13 سڀيه ڊيو

۱ عام پہ وہینہ جانان و پنی  
تہ بد تھیبہ تی بہ خوب کئی نہ وینہ

وی فوش تھیب خلق قبل جانان پہ وینہ و پنی  
فوقہ داسی بد قسمتہ کم ہی خہ قبل و محسوب  
دیدار پہ خوب کئی نہ کوم.

۲ ارمان ارمان د دادا کورا  
درزلہ شکورہ بہ چاہینہ کمر زید صہ

دیلا رہ کور کئی انسان بیخہ ژونز کئی  
بندوبی کلہ مسافر کئی توبیا فرہ کئی و روٹی م  
لہ کئی توبیا بندہ لہ در قبل کور ارمان راشی.

۳ توری جایی واچوہ پارہ  
توری جایی در سرہ دیر مزہ کوبینہ

قبل محسوب تہ وائی ہی تہ توری جایی واچوہ  
کلہ ہی تہ بہ توروں جاعوں کئی دیر جہ کھوے  
بنماری.

۴ چار بیتہ:

دہ تھی تہ بعد د بیتوں ٹولوں  
نہ مشهور ہنفر دے داری خلور بیتوں  
وی کلہ ورتہ چار بیتہ وی.

ساخت :

چار بیتہ اولی دوه شعرون ته  
سروی دسرتہ بعد دري ۴۴ قافیہ شعرون دی  
او بیاد سر دوه و قبی شعرمطابق خلورم شعرون  
اخری شعرم دسرتہ شعرون دوباره بیکل شی

۷ عجزہ لہ در سنجود غزل پلار غنتی رے  
کوهر گلہ دامن طلب کار غنتی رے

کوهر دے در چپن نہ دسا صرائے برخلاف  
ملکے دناتواون تل دراج برخلاف  
دغیرون یہ داکتر دے د علاج برخلاف

نہی نہی دیر انون کہ سروار غوثی رے  
کوهر گلہ دامن طلب کار غوثی رے

بھلی :

۴ دا اولی شاعری ہوا ۴  
لینق دے دري نہ بھلی گلہ وائی دی  
دی کجی پوہ صغریہ بھہ ئی او صفہ بار بار دیکھ  
کٹی نوبہ صفہ و جہ دی نہ بھلی وئی

۷ کہ دی پہ صفو صفو ہارم  
دی فائزہ وی ؟  
تھا د صینہ پہ نور اور او تکید نہ



وي خانہ وي؟  
فہ تي پيرا شوم به ژرا شوم  
وي خانہ وي؟  
به دنيا کور نصيب به چرتنه لپومه  
وي خانہ وي؟

دغنهو سترهون چمن راغله  
وي خانہ وي؟  
به غنهو غنهو رانه کوري ما سيزينه  
وي خانہ وي؟

4 بدلہ:

بلا له هغه صنف دے هي پلني دهر شمر  
قافيه اور ديق بدل بدل وي. او به دعضه  
و به ورتنه بدلہ واي. به غزل کني دهر شمر  
قافيه اور ديق پوشان وي نو به بدلہ کني بدل  
بدل هي:

ک دلو و قه هي درنه کوم دقل به رند  
دهي دلري شي دقوون زبدي نه نغم

داکبر بادشاه به زمانه کني زمانه  
يوغا عشق و قبروم دي نه احواله

>

د دے کور و تولادي فلي زهبره  
دهي اوس بنفاري دهغه توان دهم دسره.

دهي لود و لاسي و ساتلي مزيدار  
دهي محبت يي و شرا کوه بيسپار

سوتنه و کي املې بي دکو ننگرون  
دهي شهرنغار به يي کوه به راره او.

د شيرنغار شير بالون بي بي شرعون شو.  
دي اواراسره يي زمه انگ تلگ شه.

(5) سندره:

سندره ديري او چار بيبي يو لويه شکل  
ده. داده خوشالي په فوج و نيد شي.

سافت:

د سردره شعر و نه يي. لويه عبي مصرعه يي  
لويه وي او درېمه لويه. کله کله لويه عبي و بده اور  
د و بده لويه وي.

د سر نه لويه عبي قافيه شعر و نه وي. دري تعداد ده  
سره نگر. ا لوري کير شي. بيا و سر لويه عبي شعر  
برابر مصرعه و نيد شي. اور آخري مصرعه د سردره بيا  
مصرعه د و باره و نيد شي.

۷ نما سنہ د فایبروں کمرے سنکار دے  
زیر کمرے بی قرار دے اوس خواہی دید اوزنہ

~~نما سنہ کمرے سنکار د فایبروں دے  
د حسن غلہ پہ ہول ہجمان کنبی رخاروں دے~~

~~حشرے دینروان ٹی او پینر ان فہ پہ ٹمروں دے~~

~~بل ٹی پہ غابہ کنبی دسروں باقوتوں ہار دے  
زیر کمرے بی قرار دے اس خواہی دید اوزنہ~~

(8) لوبہ:

~~د لوبہ لبر صنف و رصف دے اکثر د  
بشوبہ اواز و شیلے شی اود خوشاکی پہ فوق و شیلے  
سپگی~~

سافت:

~~اولنی بشم نہ سر و شیلے شی دسروہ  
صرعے وی سر نہ لیس زری مہرے وی ہی  
ہفہ ہ قافیہ وی ہفی ز لیس دسروہ جی مہرے  
سر برابر مہرے و شیلے شی اور آخری مہرے دسروہ  
دوبہ مہرے دوبارہ بیکے شی~~

سناد خانی بہ علی رائے خمر سیلاب ملکہ  
شی بہ خراب ملکہ

سناد خانی قلعہ بریار و شمعہ  
دعریہ پانوں نور بار و شمعہ  
غنیہ فیہی وارہ بہ فریا و شمعہ

سنا علیہ فیال و بی بہ رائی خمر سیلاب ملکہ  
شی بہ خراب ملکہ

---

---